

Joh. Ungerson

Stokholmis 02.12.79

PEDAGOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND K36475

Õhud õrnad õpetagu, taevatähed andku tarkust.. - need olid Vana Kalevi sõnad hauast oma noorimale pojale, kui Kalevipoeg raskes olukorras kurvalt ja väsinuna, peale seda kui ta asjatult oli otsinud oma kadunud ema, astus oma surnud isa Kalevi kalmule, et küsida isalt nõu ja saada tarkust. Kalev oli aga surnud, ega saanud tõusta, ega aidata oma noorimat poega - ta sõnas vaid hauast: "Õhud õrnad õpetagu, taevatähed andku tarkust".

Tänapäeval, kus kogu Kalevite pere - eesti rahvana - laiali pillatuna kõikidele maailma mandritele ja merele on aastakümneid asjatult, ilma tulemusteta otsinud eestlastele nii kodumaal kui väljaspool poliitilist iseseisvust ja kultuurilist tunnustust ning vabadust; ~~meie rahvas~~ vajaksime nüüdki veel rohkem Vana Kalevi tarkust ja nõu.

Meie tunneme hästi ajaloo valgusel seda võitlust, mida meie eesti haritlased Jakob Hurda ja Carl Robert Jakobsoni juhtimiskooli, sel pidasid eestikeelse ja eestikeelse kirjasõna eest. Meie vanem generatsioon ja eesti uuem kultuuriajalugu võib olla tunnistajaks selles suures ja põhilises tähtsuses, mida andis eesti rahvuslik kool, juhtides meie rahva välja riiklikule, poliitilisele ja kultuurilisele iseseisvusele. Ma ei liialda, kui ma siinjuures mainin seda, et eesti rahvuslik kool vabas Eestis on annud meie rahvale selle vaimse jõu, mis on meie rahvast okupeeritud kodumaal üle aidanud aastakümneid kestnud rasketest aegadest, ja samuti on eesti kooli vaimne vara see, mis on meile vabas maailmas põhikapitaliks uue kodu rajamisel meile ja meie lastele.

Võitlus eesti kooli ja eestikeelse kirjasõna eest kestab raugematult edasi. Meie teame, et võitlus eesti keele ja eesti rahvusliku kultuuri eest kodu-Eestis hoolimata raskest okupatsioonijõudude survest ei ole mitte raugenud. Eesti koolide eest vabas maailmas on peetud võitlust meie haridustegelaste juhtimisel vahelduvate võitude ja kaotustega, ja seda kõikidel mandritel, kus eestlasi asub. - Et tulla lähemale ajas ja ruumis käsitaks ma peamiselt olukorda siin Rootsis. Võidurikkad aastad eesti koolide saamisloos on olnud 1944 - 50. Siis loodi eesti rahvuslikud koolid Rootsis. Laagrikoollidest kasvasid välja meie algkoolid, milledest on jäänud püsima Eesti Kool Göteborgis ja Eesti Kool Stokholmis. Stokholmi Eesti Gümnaasium põleb nõrga leegiga edasi, samuti eesti täienduskoolid erinevates kohtades. Lisaks on tulnud mängukoole Stokholmis, Göteborgis, Lundis ja Eskilstunas. Eesti koolide saamisloos ja nende arengus Rootsis on suured teened meie haridustegelastel, nimetades mõned nimed: Gustav Suits, Heinrich Mark, Henno Jänes, William Muld ja teised. Tänapäev, kus on tekkinud labiilne olukord, kus rahvusliku kooli tähtsust ei hinnata enam nii nagu näeme seda ajaloo valgusel. Siin arvatakse, et vööras kool - rootsi praegune kool, kus kasvatuslikud küsimused enam ei esi- ne, ja kus pidevaltveerev dünaamiline koolireformide seeria on kaotanud koolist korra-ja distsipliinimõiste ning samaaegselt on ka langenud õppeainete kvaliteediline tase, ~~siiski~~ on ~~see~~ siiski paljude arvates meie lastele parem kui eesti rahvuslik kool. Siin andku küll õhud õpetust neile, kes kõnelevad ja kirjutavad, et ühe- või kahetunnine kodukeele treening rootsi kooli juures on parem, kui seda on eesti rahvuslik kool. - Samaaegselt andku taevatähed tarkust ja jõudu nendele, kes veelgi võitlevad eesti kooli olemasolu eest ja ka nendele, kes saadavad

omi lapsi eesti koolidesse. - Minu sooviks ja kindlaks tahteks on, et kõikides eesti perkondades valitseks eesti keel, ja et vanemad ja vanavanemad õpetaksid eesti lapsi eesti keelt kõnelema ja lugema. Hoolitsege selle eest, et esimesed sõnad ja laused loeks laps eestikeelsest raamatust. See tagab seda et eesti noorsugu valdab eesti keelt sõnas ja kirjas. Minu kindlaks tahteks on ka veel see, et kaasmaalased, kes on leidnud endale abikaasa võõrast rahvusest laiendaks meie keele ja kultuuri piire sellega, et õpetaksid ja viljeleksid meie keele ilusat kõla oma abikaasale ja lastele, - võtaksid kodukeeleks eesti keele. Ma mõistan ja saan aru nendest raskustest, mis eesti perekondi väikeste "saarekestena" võõras keelemiljões üksteisest lahutab ja kuidas võõrkeel tahtmatult vallutab meie mõttekäiku ja meie keeleelundeid. Siin aitab meid üle võimalus õppida eesti keelt rootsi koolides. Selleks et saada eesti keele tunde rootsi põhikoolis peab lapse kodune keel olema eesti keel, ja laps peab ennast koolis registreerima eestlasena. Kahjuks ei ole aga eesti keel rootsi koolides mitte tunniplaanis ette nähtud, vaid siin saab ja peab kahjuks laps ühest aimest loobuma, et saada õppida eesti keelt. Eesti keele õpetamine on koolil kohustuslik kui õpilane seda nõuab. Eelmise aasta sügispoolaastal oli rootsi põhikoolis eestlastena registreeritud 512 eesti last, nendest tütarlapsi 269 või 52,5%, nendest vajas eriõpetust ainult 14,1%. Nendest 512 eesti lapsest oskas rootsi keelt sama hästi kui rootsi lapsed 85,9%. Nendest 512 registreeritud eesti lapsest õppis eesti keelt rootsi põhikoolis 155 eesti õpilast ja 40 õpilast said abiõpetust rootsi keeles. 50 eesti õpilast soovivad õppida eesti keelt, aga mitmesugustel põhjustel ei saanud õppida.

Rootsi gümnaasiumikoolis õppis samaaegselt 134 eestlasena registreeritud õpilast, nendest tütarlapsi 75. Nendest 134 eesti gümnasistist vajab 6 õpilast rootsi keeles abiõpetust. Nendest 134 eesti gümnasistist õppis eesti keelt 29 õpilast. Ma ei tea kui paljudele eesti gümnasistidele rootsi koolis on teada, et eesti keelt saab õppida B- või C-keelena, või ka täiendusainena nn. "utökade studiegång". Just nüüd on koolideülemvalitsuses SÖ-s välja töötamisel õppeplaan, kodukeele-kursus gümnaasiumis. See on laiaulatuslik kava, mis seab üles umbes samad nõudmised, mis on rootsi keeles rootslastele. Kuivõrd seda kava sisserändajate osas saab rakendada näitab lähem tulevik. Eesti keele õpetust rootsi põhikoolis ei toimunud 8 länis. Kõige rohkem oli eesti lapsi, kes õppisid eesti keelt rootsi põhikoolis Stokholmi ja Göteborgi länis. Algkoolide ja gümnaasiumide kogusummas õppis rootsi koolides eesti keelt 184 eesti õpilast. Statistilistest andmetest ei selgu kui palju oli õpetajaid, kes õpetasid eesti keelt rootsi koolides. Kolleegid, eesti keele õpetajad on siin kindlasti teinud oma parima. Nende kolleegide pedagoogiline töö on tihtipeale raske selle tõttu, et eesti keelel ei ole kohta tunniplaanis, nii et siin peab õpilane loobuma ühest kooli aineist, et saada eesti keele õpetust. Sellele lisaks on õpetajal tunnid paljudes koolides, mis nõuab sõitmist ühest koolist teise.

Teiste eestipäraste ainete õppimine rootsi koolides on peagu võimatu. Maateaduse osas ei ole seda õppeainet gümnaasiumi õppekavas ja rootsi põhikooli maateaduse kave ei käsita Balti riike. Sama lugu on ka ajaloo, muusika ja lauluga. See osa tuleb siiski täita eesti koolidel ja õpiringidel.

Eesti suvekodud Kungla, Ojamaa ja Valgeranna on avatud eesti

lastele. Nendes suvekodudes on eesti suvekoolid, kus eesti lapsed õpivad eesti keelt. Tegevus toimub eesti keeles. - Siin on aga kahjuks viimastel aastatel selgunud, et suurim osa eesti lapsi ei oska eesti keelt. Ei saa aru eesti keelest, ei oska lugeda eesti keelt ega ka mitte kirjutada. See tähendab seda, et eesti kodud ei ole enam eestikeelsed. Meil on tulnud taluda valusat kriitikat eriti Eesti Päevalehes, mis on ka teatud määral olnud vale ja pahatahtlik. Kungla ja Ojamaa osas oleme kõigele vaatamata kindlalt sellel seisukohal, et tuleb vastu võtta kõik "eestlaste võsud". Andes sellega lapsele võimaluse õppida eesti keelt ja osa saada eesti kultuurist. Siin on küll minu sooviks ja palveks: kõnelge kodus lastega eesti keelt, lugege nendele eesti raamatuid ja õpetage neid lugema ja kirjutama eesti keelt. Siis oleks lapsel kergem suvekodus ja kuratoorium pääseks kergemini ajakirjanike ja teiste kriitikast.

Eesti rahvuslikud kirikud on suureks abiks eesti rahvuslikus kasvatustöös. Eriti tähtsaks tuleb pidada leeriõpetust ja muud eesti perekondadele määratud kiriklikku tegevust. Võtke lapsed kaasa kirikusse ja nõudke lastejumalateenistusi.

Eesti Noortetöö hõlmab paljuid tegevusalasid niihästi organiseeritud noortele kui ka nendele, kes veel kuhugi huviringi ei kuulu. Eriti hinnatud ja suure väärtusega on Eesti Komitee Noortetöö poolt korraldatud kursused ja õppepäevad paljudel erialadel. Kogu tegevus Noortetöös toimub eesti keeles ja kursustel õpitakse eesti keelt. Kõik eesti noored liituge Eesti Noortetöoga.

Rootsi-Eesti Õpperaamatufond selle tegevusest kuuleme täna eriettekanides prof. Künnapas'elt, aga ma tahaks mainida siin

seda, et Fond on juba aastaid saatnud "Eesti aabitsat" tasuta eesti ~~eesti~~ lapse 4-daks sünnipäevaks postikuludeta koju kätte.

Nendele, kellele see on aktuaalne, teatage fondile sünnilapse nimi ja aadress.

Eesti ajalehed: Igasse per^ukonda eesti ajaleht, eriti aga sinna, kus on noori. "Teataja" lisana on kaasas lehekülg noor-tele ~~IME~~ ja Eesti Päevaleht toob seerijaid ja nüüd veel ka Noorte lehekülge. Tellige eesti ajalehed.

Ülikooli kursused eesti keeles. Eesti keelt ülikooli aine-na saab õppida Upsala, Lundi ja Stokholmi ülikooli kaudu. Kasu-tage seda ja seadke oma eesmärgiks, et kõik eesti üliõpilased õpivad ka eesti keelt ülikoolis, ja et nende akadeemilisse eksamisse kuuluks ka eesti keel.

Õpiringid. Eesti rahvast, maast, kultuuri ja ka keelt saab kõige paremini õppida õpiringide korras. Selleks annab lähemaid juhendeid Eesti Komitee.

Need oleks üldjoontes need võimalused, kus saab õppida eesti keelt ja teisi eestipäraseid aineid. See kõik on peamiselt võimalik kui eesti perekonnas valitseb eesti keel.

=====